

20230469

Na temelju članka 55. Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (Narodne novine, br. 119/2022), članka 79. Statuta Instituta za antropologiju (u dalnjem tekstu: Instituta), a sukladno obvezama Instituta preuzetim potpisivanjem Europske povelje za istraživače (*European Charter for Researchers*) i Kodeksa o zapošljavanju istraživača (*The Code of Conduct for the Recruitment of Researchers*) od 30. travnja 2010., Znanstveno vijeće Instituta na 226. sjednici održanoj dana 6. ožujka 2023. godine donijelo je

ETIČKI KODEKS INSTITUTA ZA ANTROPOLOGIJU

Ovaj dokument, zasnovan na smjernicama Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju RH (od 13. studenog 2006.), određuje i promiče etičnost kao skup pozitivnih načela, prava i obaveza kojima se uređuju norme međusobnih, ljudskih i profesionalnih odnosa zaposlenika¹ Instituta za antropologiju (dalje: Institut), ali i odnosa prema matičnoj ustanovi, drugim pojedincima i ustanovama u sustavu znanosti te prema široj javnosti.

Namjera Kodeksa je utvrditi opće etičke smjernice i s tim povezane postupke te upozoriti zaposlenike Instituta na dužnosti i obveze koje proizlaze iz pripadnosti akademskoj zajednici, a ne izrijekom nabrajati što nije dopušteno.

Budući da je znanstvena djelatnost temeljna djelatnost Instituta, ovim se dokumentom, polazeći od načela dobre znanstvene prakse, definiraju odgovornosti pojedinaca i ustanove u njegovanju etičkih standarda tijekom provedbe znanstvenog i stručnog rada.

Etičkim kodeksom Instituta uređuju se pitanja:

- etičke odgovornosti pojedinaca u profesionalnom, tj. znanstvenom, stručnom i javnom djelovanju;
- etičke odgovornosti ustanove;
- načina i subjekata prosuđivanja o eventualnim povredama načela ovog Kodeksa, odnosno, sprečavanja mogućih odstupanja od tih načela.

I. TEMELJNA NAČELA

1.

Institut će u svojem djelovanju, uz pridržavanje načela akademske slobode, promicati najviše etičke i profesionalne vrijednosti – akademsku izvrsnost, poštjenje, ljudsko dostojanstvo, međusobno uvažavanje, osobnu odgovornost, kao i odgovornost institucije.

Svrha Etičkog kodeksa nije ograničavanje ljudskih, intelektualnih, profesionalnih ili akademskih sloboda zaposlenika Instituta, nego utvrđivanje očekivanog standarda profesionalnih i ljudskih odnosa temeljenih na odgovornosti i poštenu. Primjena Kodeksa prepostavlja dobru namjeru i poštenu prosudbu.

Načela ovog Etičkog kodeksa primjenjuju se na odgovarajući način i na osobe koje nisu zaposlenici Instituta, ali sudjeluju u radu Instituta, ukoliko se djelovanje i ponašanje tih osoba može izravno povezati s Institutom.

II. ODNOS PREMA MATIČNOJ USTANOVİ I JAVNOSTI

2.

Zaposlenici Instituta dužni su se u zasnivanju i ispunjavanju svih ugovornih, znanstvenih, stručnih i drugih obveza prema matičnoj ustanovi, drugim ustanovama u sustavu i javnosti pridržavati najviših

¹ Nazivima: *istraživač, zaposlenik* i sl. u tekstu ovog dokumenta podrazumijevaju se osobe svih rodnih identiteta.

etičkih standarda, uključujući nepostojanje finansijskog i vlasničkog sukoba interesa spram matične ustanove, te nepostojanje sukoba privrženosti pri provođenju istraživanja.

3.

Svaki zaposlenik dužan je poznavati odredbe zakonskih propisa navedenih u zaglavljiju ovog dokumenta, kao i Statut te druge normativne akte matične ustanove.

4.

U svim javnim istupima od zaposlenika Instituta očekuje se da ne narušavaju ugled ustanove te da ne dovode javnost u zabludu predstavljanjem vlastitih stajališta kao službenih stajališta Instituta, akademske ili znanstvene zajednice.

III. ODNOS PREMA KOLEGAMA I SURADNICIMA

5.

Zaposlenici Instituta dužni su poštovati i štititi osobni i profesionalni integritet svojih kolega i suradnika te se odnositi prema njima bez predrasuda i diskriminacije zasnovanih na etničkoj pripadnosti, političkim ili vjerskim uvjerenjima, imovinskom stanju, podrijetlu, obiteljskom i bračnom statusu, životnom stilu, zdravstvenom stanju i invalidnosti, trudnoći, tjelesnom izgledu, dobi, rodnom identitetu i spolnoj orijentaciji.

Jedini kriterij vrednovanja i napredovanja smiju biti stručnost, sposobnost i profesionalne zasluge, te osposobljenost i rezultati u obavljanju određene djelatnosti, poslova i zadaća.

6.

Zaposlenici Instituta dužni su se suzdržati od spolnog uz nemiravanja kolega i suradnika, kao i drugog neprimjereno ponašanja koje može stvoriti neprijateljsko radno okruženje. Nedopustivo je zlostavljanje, uz nemiravanje i iskorištavanje, odnosno, svako ponašanje kojem je cilj povreda dostojanstva, ometanje ispunjavanja obaveza ili smanjenje kvalitete života.

7.

Institut podupire i potiče slobodu mišljenja i izražavanja kao temeljnu vrijednost u svim segmentima života i rada u ustanovi.

Svi zaposlenici Instituta imaju pravo i dužnost neprekidno se usavršavati i ustrajati na unapređivanju kakvoće i razine vlastita znanja i stručnosti unutar izabranog područja znanstvenog i stručnog rada.

Mentorski odnos mora počivati na međusobnom uvažavanju i poštovanju intelektualnog vlasništva te drugih prava ostvarenih tijekom znanstvenog i stručnog rada u okviru tog odnosa, bez iskorištavanja nadređenosti mentorskog položaja.

IV. ODNOS PREMA ZNANSTVENOM I STRUČNOM RADU

8.

Zaposlenici Instituta provode znanstveni i stručni rad u skladu s najvišim međunarodno prihvaćenim etičkim i profesionalnim standardima. To podrazumijeva znanstvenu čestitost, kolegijalnost, zaštitu ispitanika, društvenu odgovornost, ali se ne ograničava samo na njih.

9.

Znanstvena čestitost zasniva se na sljedećim pretpostavkama:

- Predmijenjeva se da su svi zaposlenici Instituta kompetentni u području svog znanstvenog i stručnog rada, dok se ne dokaže suprotno.
- Predmijenjeva se da je svaka obrada i prezentacija podataka proizašlih iz istraživanja ispravna i u skladu s važećom znanstvenom metodologijom, dok se ne dokaže suprotno.
- Predmijenjeva se da pri predlaganju, provođenju, reviziji ili objavi istraživanja prikazani znanstveni rezultati i interpretacije dosljedno odgovaraju provedenim postupcima te da ni u najmanjoj mjeri ne sadrže izmišljene, krivotvorene ili plagirane podatke, ideje, postupke ili navode.

- Znanstvena istraživanja provode se sukladno najvišim standardima etičke i znanstvene prakse, poštujući najviše tehničke standarde. Potrebno je poduzeti sve razumne korake da se osigura istinitost i kvaliteta vlastitih podataka te da se detaljno navedu svi izvori podataka koje su prikupile, interpretirale i objavile druge osobe, skupine ili ustanove.
- Izvorni podaci trebaju se pohraniti, čuvati, obrađivati, koristiti i prenositi tako da se, u razumnoj mjeri, spriječi njihov gubitak, uništenje, pristup neovlaštenih osoba, otkrivanje povjerljivih i tajnih podataka te moguće zlouporabe najmanje tijekom 10 godina od završetka istraživanja. Po objavlјivanju rezultata, svi izvorni podaci moraju, u razumnoj mjeri, biti dostupni na uvid temeljem pisanih obrazloženog zahtjeva i uz suglasnost čelnika Instituta.
- Potrebno je štititi pravo na intelektualno vlasništvo nad rezultatima istraživanja i prikupljenim podacima u sukladnosti s obavezama ugovora dotičnog znanstvenog ili stručnog istraživanja.

10.

Poštivanje autorstva

Predmjenjeva se da autori i koautori svih objavljenih znanstvenih djela zadovoljavaju sljedeće kriterije:

- (A) sudjelovanje u razvoju ideje, izradi koncepcije, metodologije i plana istraživanja;
- (B) sudjelovanje u prikupljanju, obradi i interpretaciji podataka;
- (C) sudjelovanje u pisanju i oblikovanju ili kritičkoj reviziji teksta znanstvenog djela.

Svaki autor treba zadovoljiti barem jedan uvjet iz svake kategorije (A), (B) i (C) te moći braniti intelektualni sadržaj objavljenih djela.

Upravna, tj. ustrojno nadređena funkcija unutar ustanove, finansijska ili druga potpora nisu same po sebi kvalifikacije za prisvajanje autorstva.

Svako sudjelovanje u istraživanju koje ne predstavlja autorstvo, a važno je za njegov nastanak, potrebno je odgovarajuće spomenuti.

11.

Izbjegavanje znanstvenog nepoštenja i prijevara u znanosti

Znanstveno nepoštenje u predlaganju, provođenju, recenziranju prijedloga ili objavlјivanju rezultata istraživanja radnje su u suprotnosti s načelima odgovorne provedbe istraživanja. Razlike u mišljenju ili ispričiva zabluda ne smatraju se znanstvenim nepoštenjem.

Kao znanstveno nepoštenje i prijevara definiraju se sljedeći nedopušteni postupci:

- (1) izmišljanje – izmišljanje podataka ili rezultata i njihovo bilježenje ili objavlјivanje;
- (2) krivotvorene – zloporaba opreme, postupaka, materijala ili dokumentacije nastale tijekom istraživanja te mijenjanje i naknadna manipulacija izvornim podacima ili njihovo neutemeljeno ispuštanje iz analize;
- (3) plagiranje – prepisivanje ili preuzimanje ideja, misli, riječi i rezultata drugih autora i njihovo prikazivanje kao vlastitih;
- (4) onemogućivanje rada drugih znanstvenika ili znanstvenih skupina namjernim prikrivanjem, otuđivanjem, oštećivanjem ili uništavanjem materijala, opreme ili podataka;
- (5) suvišno, tj. dvostruko ili višestruko objavlјivanje istovjetnoga izvornog znanstvenog rezultata (osim kada je to službeno drugačije regulirano, uz jasnu naznaku i odobrenje prvotnog izdavača);
- (6) istodobno slanje rukopisa znanstvenih radova na recenziju ili objavlјivanje u više časopisa;
- (7) zloporaba autorstva:
 - a. poklonjeno autorstvo – nezasluženo autorstvo, neispunjeni uvjeti autorstva (v. čl. 10) i zahtjevi za takvim, nezasluženim autorstvom
 - b. podmetanje autorstva – dopisivanje osobe bez njezina znanja i pristanka na popis autora
 - c. prešućivanje autorstva - isključivanje osoba koji ispunjavaju uvjete za autorstvo s

popisa autora;

(8) namjerno krivo ili naklono navođenje literaturnih ili drugih izvora;

(9) iskrivljeno i neistinito obavještavanje o stanju vlastitih radova (primjerice "u tisku" ili "prihvaćen za objavljivanje" ako to nije istina);

(10) skrivanje sukoba interesa i privrženosti.

12.

Od istraživača i ustanova u kojima se istraživanja provode, zahtijeva se pridržavanje odgovarajućih međunarodnih i nacionalnih zakona i pravilnika o zaštiti ispitanika. Pri tome je potrebno jamčiti dragovoljno sudjelovanje svih ispitanika, povjerljivost, tajnost i anonimnost podataka o ispitanicima te povoljan omjer boljstka/rizika za ispitanike.

13.

Predmijeva se da će istraživač poštovati integritet lika i/ili djela osoba čiji su rezultati, kao predmet istraživanja ili izvori podataka uključeni u istraživanje, bilo da je riječ o autorima znanstvenih i drugih tekstova, ili umjetničkih djela.

14.

Ako istraživanja obuhvaćaju ili uključuju zahvate na pokretnim i nepokretnim kulturnim dobrima ili prijedloge za radove na njihovoj zaštiti ili obnovi, istraživač jamči da će poštovati materijalni i nematerijalni integritet spomenika i njegovog okoliša i striktno se pridržavati odredaba Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 , 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22).

15.

Sukob interesa i privrženosti

Sukob interesa je situacija u kojoj privatni interes zaposlenika utječe ili može utjecati na djelotvornost ili kvalitetu njegovog rada unutar ustanove.

Sukob privrženosti je pojava u kojoj postoji djelovanje ili zaposlenost koje ograničuje obavljanje preuzetih radnih obveza i odgovornosti prema matičnoj ustanovi.

Nužno je da se svaki sukob interesa i privrženosti prijavi te podnese na uvid i procjenu ustanovi kako bi se te pojave moglo, u razumnoj mjeri, izbjegći i nadzirati.

Zaposlenici Instituta ne smiju koristiti svoj položaj za osobni probitak ili probitak osobe koja je s njima rodbinski ili interesno povezana. Stoga je potrebno izbjegavati zapošljavanje osoba za koje se, zbog rodbinskih ili na drugi način bliskih odnosa, može procijeniti postojanje sukoba interesa.

V. ODPONOST USTANOVE

16.

Ustanova je dužna promicati standarde izvrsnosti, zakonitosti i istinitosti znanstvenog i stručnog rada.

Ustanova je dužna svim zaposlenicima Instituta osigurati jednake uvjete ostvarivanja profesionalnih obaveza, iskazivanja intelektualnih sposobnosti te napredovanja.

17.

Ustanova je dužna precizno i nedvosmisleno odrediti pravila, propise i postupke, kao i dužnosti i odgovornosti svih zaposlenika.

Ustanova je dužna svakom zaposleniku omogućiti pravo na pristup relevantnim informacijama, poštujući posebne propise.

18.

Ustanova se obvezuje promicati etičnost u svim prethodno opisanim vidovima te obrazovati sve zaposlenike o njihovim pravima i obvezama.

Ustanova ima odgovornost dosljedno provjeravati pridržavaju li se svi uključeni pravila propisanih Etičkim kodeksom.

19.

Ustanova skrbi o poštivanju i provedbi načela Etičkog kodeksa biranjem Etičkog povjerenstva.

Upravno vijeće i ravnatelj Instituta mogu uz suglasnost Znanstvenog vijeća donijeti Poslovnik o radu Etičkog povjerenstva.

VI. ETIČKO POVJERENSTVO

20.

Etičko povjerenstvo dužno je brinuti se za ostvarivanje i unapređenje etičkih standarda u Institutu i provedbu ovog Kodeksa.

Etičko povjerenstvo dužno je ocijeniti i osuditi svako postupanje protivno načelima ovog dokumenta i iznaći način razrješavanja eventualnih profesionalnih i međuljudskih konfliktata.

Etičko povjerenstvo također daje svoje mišljenje o etičnosti u svim slučajevima prijave nacionalnog ili međunarodnog znanstvenog ili stručnog istraživačkog projekta, kao i nadopune ili proširenja istraživačkog projekta koji će se izvoditi u cijelosti ili dijelom na Institutu.

Etičko povjerenstvo može u konkretnim slučajevima ili u vezi s načelnim pitanjima tumačenja i primjene ovog Kodeksa zatražiti mišljenje od drugih tijela koja se bave etikom izvan Instituta.

VII. ZAVRŠNE ODREDBE

21.

Potpisivanjem ugovora o radu zaposlenik prihvata ovaj Etički kodeks i obvezu djelovanja i ponašanja u skladu s njime.

22.

Izmjene i dopune Etičkoga kodeksa provode se po istome postupku kao i pri njegovu donošenju.

23.

Ovaj Etički kodeks stupa na snagu osmoga (8.) dana od dana objave na oglasnoj ploči Instituta.

Predsjednik Znanstvenog vijeća

Prof. dr. sc. Ivor Janković

Ovaj Etički kodeks, objavljen na oglasnoj ploči Instituta za antropologiju, stupio je na snagu dana 1. travnja 2023.

Ravnatelj

Izv. prof. dr. sc. Saša Missoni

